

Tilkynning frá ríkisstjórninni 7. maí 1951 varðandi varnarmál.

Bjarni Benediktsson – Stjórnsmál – Utanríkisráðherra – Utanríkismál – Tilkynning – Ríkisstjórn –
Varnarmál – NATO – Atlantshafsbandalagið - 1951

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnsmálamaðurinn
Askja 2-12, Örk 2

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

T I L K Y N N I N G
frá ríkisstjórninni.

Þegar Íslendingar gerðust aðilar Norður-Atlantshafssam-
ingsins ákváðu þeir þar með að verða aðilar varnarsamtaka Norður-
Atlantshafsríkjanna. Um það segir m.a. í inngangsorðum sam-
ingsins, að aðilar hans hafi ákveðið að taka höndum saman um
sameiginlegar varnir og varðveislu friðar og öryggis. Ennfremur
skuldbundu aðilar sig í 3. gr. sammingsins til þess, hver um sig
í sameiningu, með stöðugum og virkum eigin átökum og gangkvæmri
aðstoð, að varðveita og efla möguleika hvers um sig og allra í
senn, til þess að standast vopnaða árás.

Vegna sérstöðu Íslendinga var það hinsvegar viðurkennt,
að Ísland hefði engan her og ætlaði ekki að stofna her og að ekki
kæmi til mála, að erlendur her eða herstöðvar yrðu á Íslandi á
friðartímum. Hinsvegar var það fastmælum bundið, að ef til
ófriðar kæmi mundi bandalagsþjóðunum veitt svipuð aðstaða og var
í síðasta stríði, og yrði það þó algerlega á valdi Íslands sjálf-
hvenær sú aðstaða yrði látin í té.

Íslendingar verða því sjálfir að meta hvenær ástand í
alþjóðamálum er slíkt, að sérstakar ráðstafanir þurfi að gera til
að tryggja öryggi og frelsi landsins. Aðild Íslands að Norður-
Atlantshafssamningnum leggur þessa skyldu á ríkisstjórn Íslands.

Nú hefur svo skipast, að á síðustu mánuðum hefir tvísýna
í alþjóðamálum og öryggisleysi mjög aukist. Þó að eigi séu bló-
ugir bardagar í þessum hluta heims, hafa Sameinuðu þjóðirnar orðið
að grípa til vopna annarsstaðar til varnar gegn tilfærsluá-
rás. Íslendingar eru ein hinna Sameinuðu þjóða, og þótt við
getum ekki styrkt samtök þeirra með vopnavaldi, komumst við ekki
há að viðurkenna, að friðleysi og tvísýna ríkir nú í alþjóða-

málum. Hinar friðsömu, frjálsu lýðræðisþjóðir reyna með öllu móti að komast hjá allsherjarófriði, en friðartímum er því miður ekki að fagna um sinn.

Atburðir síðustu tíma hafa sannað, að varnarleysi lands eykur mjög hættuna á því, að á það verði ráðizt og um það barizt. Hinar frjálsu, friðsömu þjóðir hafa því allar aukið mjög viðbúnað að sinn og telja helztu vonina til þess að hindra nýjar árásir og allsherjarófrið. Þá, að koma upp sterkum, samfélldum vörnun. Hafa flestar þjóðir í þessu skyni tekið á sig mjög þungar byrðar í þeirri von, að þá megi frekar afstýra allsherjarófriði og koma á fullum friði. En ættir því sem aðrir efla varnar sínar, verður meiri hættan á árás á þann eða þá, sem engar varnar hafa, því að árásarmenn ráðast yfirleitt ekki á garðinn þar sem hann er hæstur, heldur þar sem hann er lægstur.

Ált hefur þetta orðið til þess, að íslenska ríkisstjórnin hefur komizt á það skoðun, að varnarleysi Íslands stefoi, eins og nú er ástætt í alþjóðamálum, bæði landinu sjálfa og friðsömu nágrönnum þess í óbærilega hættu.

Á þessum ástæðum hefur verið fallizt á að taka upp ^{samninga} Bandaríkin fyrir hönd Norður-Atlantshafabandalagsins um varnar Íslands á grundvelli Norður-Atlantshafessamningsins. Þeir samningar hafa staðið yfir undanfarið.

Ríkisstjórnin hefur talið sjálfsagt að leita samþykkingu þingmanna lýðræðisflokka þriggja um samningsgerðina. Hins vegar hefur ríkisstjórnin ekki talið rétt að hafa samráð við þingmenn Sóaialistaflokkeins, Sameiningarflokks alþýðu, um öryggisárá. Íslands.

Samningsgerðinni er nú lokið, og höfðu allir þingmenn lýðræðisflokka þriggja, 43 að tölu, áður lýst sig samþykka samningnum svo sem hann nú hefur verið gerður. Utanríkisráðherra Íslands hefur þessvegna í umboði ríkisstjórnarinnar undirritað

samninginn af Íslands hálfu hinn 5. maí s.l., og var samningurinn sama dag staðfestur í ríkisráði af handhöfum valde forseta Íslands, svo sem lög standa til.

Samningur þessi er gerður með það fyrir augum, að á sláttum hættu- og óvissutímum sem nú eru, sé séð fyrir vörnum Íslands, þannig að algert varnarleysi leiði ekki hættur bæði yfir íslensku þjóðina og friðsama nágrenna hennar. Jafnframt er það tryggt, að Íslendingar geta með hæfilegum fyrirvara sagt samningnum upp, þannig að við getum látið varnarliðið hverfa úr landinu, er við viljum og teljum það fært af öryggisástæðum. Ef Íslendingar sjálfir vilja og treysta sér að einhverju eða öllu leyti til að taka varnarnar í eigin hendur, er það á okkar valdi, en engu skyldu tökum við á okkur til þess.

Í samningnum er gert ráð fyrir, að Bandaríkin taki að sér að sjá fyrir nauðsynlegum ráðstöfunum til varnar landinu. Það er komið undir ákvörðun íslenskra stjórnvalda, hver aðstaða þeim verður veitt í því skyni. Samkvæmt samningnum er ætlað til, að Keflavíkurflugvöllur verði notaður í þágu varna landsins, en Ísland mun taka í sínar hendur stjórn og ábyrgð á almennum fluggærfsemi á flugvellinum, enda fellur samningurinn frá 7. október 1946 úr gildi við gildistöku þessa samnings.

Fjöldi liðsmanna er einnig háður samþykki íslensku ríkisstjórnarinnar.

Bandaríkin heita því að framkvæma skyldur sínar skv. samningnum þannig, að stuðlað sé svo sem frekast má verða að öryggi íslensku þjóðarinnar, og skal ávallt haft í huga, hve fámennir Íslendingar eru, svo og það, að þeir hafa ekki öldum saman vandi vopnaburði.

Berum orðum er tekið fram, að ekkert ákvæði samningsins megi skýra þannig, að það raski úrslitayfirlráðum Íslands yfir íslenskum málum.

Um framkvæmdaratriði samningsins náðist í höfuðatriðum samkomulag jafnframt samningsgerðinni, og verða samningar um þau efni undirritaðir bráðlega, og eru þar sum atriði þess eðlis, að aðgerða Alþingis þarf við, enda mun málið á sínum tíma verða lagt fyrir Alþingi.

Þar sem Ísland var með öllu varnarlaust, taldi ríkisstjórnin það sjálfsagða varúðarráðstöfun, að jafnskjótt og samningurinn væri birtur yrði séð fyrir vörnum í landinu og hefur því í dag lið komið til Keflavíkurflugvallar og sezt þar að.

Ráðstafanir þessar eru gerðar af ríkri nauðsyn. Auðvitað ^{aðrar} hefðu menn kostið að komast hjá þeim, á sama veg og allar/friðsamar þjóðir vilja sleppa við þungann og óþægindin af nauðsynlegum varnaraðgerðum. En þær meta þó á sama hátt og við meira möguleikann til að komast hjá ófriði, eða a.m.k. draga úr árásum hættunni.

Í sjálfri samningsgerðinni hafa Bandaríkin sýnt góðan ^{skila}ing á sjónarmiðum Íslendinga og þörfum íslensku þjóðarinnar. Men vita, að ýmskonar vandkvæði eru samfara slíkri ávöl erlends heftiðs í landinu. Íslendingar þekkja þau af eigin raun, en úr því að slíkar varnarráðstafanir eru nauðsynlegar, er það fullvíst, að eigi varð á betra kosið, en að semja á grundvelli Norður-Atlantshafssamningsins um þau efni við Bandaríkin, sem Íslendingar hafa áður haft slík skipti við og ætíð hafa sýnt Íslandi velvilja og stuðlað að sjálfstæði og velfarnaði íslensku þjóðarinnar.

Óþarft er að taka það fram, svo sjálfsagt sem það er, að ráðstafanir þessar eru eingöngu varnarráðstafanir. Aðilar samningsins eru sammála um, að ætlunin er ekki að koma hér uppið mannvirkjum til árása á aðra, heldur eingöngu til varnar.

Ráðstafanir þessar mótast af þeirri ósk samningsaðilanna að mega lifa í friði við allar þjóðir og allar ríkisstjórnir og

- 5 -

eru því einn liðurinn í þeirri viðleitni Sameinuðu þjóðanna að efla líkurnar fyrir varanlegum friði og vaxandi farsæld í **heiminum.**

Reykjavík, 7. maí 1951.

Samningurinn frá 5. maí 1951 hljóðar svo: